

Відгук
офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри математичного аналізу та інформатики
Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка
Матвієнка Юрія Сергійовича
про дисертацію Мороза Володимира Петровича
„Організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей
студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів
студентського самоврядування”, подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.07 – теорія і методика виховання

Важливість проблеми дисертаційного дослідження на сучасному етапі суспільного розвитку зумовлена новими чинниками, які актуалізують наукову потребу переосмислення феномену і сутності формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів.

Саме через студентське самоврядування максимально виявляються і реалізуються творчі здібності студентів, формуються моральні якості, ініціатива, підвищується відповідальність кожного за результати своєї праці. Розвиток самоврядування студентів є важливою умовою удосконалення навчально-виховного процесу, ефективним засобом формування громадської зрілості майбутніх спеціалістів, виявлення потенційних лідерів, вироблення в них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом – важливим фактором розвитку і модернізації суспільства.

Соціально-економічна й політична ситуація, що склалася в Україні, вимагає від системи вищої освіти виховання нового покоління конкурентоспроможних фахівців, наділених лідерськими якостями, здатними об'єднати народ у нову політичну націю, відстояти суверенітет і незалежність держави, розбудувати всі сфери народного господарства.

У зв'язку з цим дисертаційна робота Мороза Володимира Петровича «Організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування» набуває не лише актуальності, а й важливості щодо формування активної, ініціативної, творчої особистості як основного суб'єкта побудови громадянського суспільства й держави з урахуванням загальнолюдських цінностей, європейських і світових стандартів, оскільки на теоретичному, практичному й методичному рівнях досягає мети дослідження –

формує лідерські якості студентів у процесі діяльності органів студентського самоврядування.

Про високу якість роботи Мороза Володимира Петровича свідчать її чітка структура і логіка, ясність викладення думок, ґрунтовні висновки й узагальнення, науково обґрунтований і сформульований понятійний апарат дослідження. Зміст роботи розкривається в трьох розділах, у яких поступово вирішуються виявлені суперечності та поставлені завдання на початку дослідження: від розкриття сутності і структури лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів, з'ясування ролі студентського самоврядування в процесі формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів до розробки організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей студентів у процесі діяльності органів студентського самоврядування та впровадження їх у практику вищих навчальних закладів України. Усе це відбувається в рамках сформульованої гіпотези дослідження, у якій автор чітко окреслює власну позицію щодо вирішення порушеної проблеми, а також послідовність руху в її розв'язанні. Безперечно, це є свідченням теоретичної обізнаності та методологічної грамотності дослідника.

Наукова новизна у пропонованому дослідженні репрезентована виразно і переконливо. Вона полягає у тому, що вперше визначено і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування та уточнено сутність і структуру лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів; удосконалено критерії та рівні сформованості лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів.

Високо оцінюючи роботу Мороза Володимира Петровича загалом, вважаємо за доцільне більш детально зупинитися на основних теоретичних і практичних здобутках автора, отриманих під час дослідження.

Передусім, необхідно наголосити на сформульованому автором понятійному апараті дослідження, який, без сумніву, збагатить сучасну педагогічну теорію. Це стосується таких базових понять дослідження, як: лідер, лідерські якості, студентське самоврядування, структура лідерських якостей студентів, організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей студентів, модель реалізації організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей студентів та ін.

Так, центральне поняття дослідження – лідерські якості студентів – автор виводить на основі ретельного науково-теоретичного аналізу найближчих за значенням понять „лідер”, „лідерство” „особистісні якості і властивості” і приходять до висновку, що лідерські якості є різновидом соціально-психологічних властивостей особистості, оскільки відображають її ставлення до людей і суспільства й виявляються в суспільній поведінці та вчинках.

Другим не менш важливим кроком у межах дослідження стало з'ясування автором ролі студентського самоврядування в процесі формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів, яка полягає в тому, що саме студентське самоврядування виховує реальних лідерів українського суспільства, формує еліту нації; воно є потужним фактором демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню в майбутніх фахівців лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

Третім й основним вагомим теоретичним здобутком автора ми вважаємо наукове обґрунтування й розробку організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування, які органічно поєднали спільні дії вищого навчального закладу й громадянського суспільства у формуванні лідера нового покоління.

Четвертим, не менш значним, теоретичним внеском автора є розроблена модель реалізації організаційно-педагогічних умов, що зробила експериментальну діяльність автора високотехнологічною, а отже – результативною.

У сукупності всі перераховані науково-теоретичні здобутки дисертаційної роботи Мороза Володимира Петровича стали теоретичними й методичними засадами практичної реалізації організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Державного закладу «Луганський національний університет імені Т.Шевченка», Відокремленого підрозділу «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка», Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля та Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Педагогічним

експериментом було охоплено 372 студентів та 38 представників органів студентського самоврядування.

Під час експериментальної діяльності автору вдалося втілити основну ідею роботи: формування лідерських якостей студентів засобами студентського самоврядування як найпотужнішого інституту соціалізації й розвитку студентської молоді. До експериментальної роботи було залучено не тільки студентів, викладачів, кураторів, керівників вишів, а й велику кількість різнопрофільних соціальних інституцій регіону і громади. В у цьому, на наш погляд, і полягає інноваційність роботи зі студентами у вищому навчальному закладі.

Основним же показником внеску автора в освітньо-виховну практику ВНЗ стали високі результати, отримані в межах експерименту: підвищення рівня сформованості лідерських якостей студентів за всіма критеріями – когнітивним, мотиваційним, комунікативним і особистісно-операційним, які до того ж були підтвержені за допомогою методів математичної статистики.

Передбачена в гіпотезі й підтверджена в ході дослідження ефективність організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування, на наш погляд, пояснюється тим, що вони: були теоретично й методично обґрунтовані; комплексно впливали на всі сфери особистості студента; здійснювалися цілеспрямовано, на основі експериментальної програми; відбувалися в межах створеного у вищому навчальному закладі та громаді виховного середовища, суб'єкти якого безпосередньо брали участь в експериментальній роботі на основі взаємодії та спільного планування й організації роботи з ВНЗ; була забезпечена технологічністю, валідністю та репрезентативністю вибірки.

Окремої уваги заслуговують додатки до дисертації Мороза В. П., які містять великий за обсягом методично-інструментальний матеріал щодо планування й організації роботи органів студентського самоврядування у формуванні лідерських якостей студентів; підготовки викладацького складу до роботи в цьому напрямі. Великого інформативного значення також набувають таблиці і рисунки, представлені в дисертації, серед яких – модель реалізації організаційно-педагогічних умов формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування.

Подана дисертаційна робота свідчить про вміння В. П. Мороза бачити актуальні проблеми педагогічної науки та освітньо-виховної практики, готовність розв'язувати їх на достатньому науковому рівні. Дисертація вирізняється науковою достовірністю, творчим пошуком, аргументованістю положень, має чітку практичну спрямованість.

Необхідно особливо наголосити на тому, що основні результати дослідження досить повно розкриті у авторських публікаціях, які з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають встановленим вимогам, пройшли належну апробацію на міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференціях.

У свою чергу, автореферат дисертації відповідає сучасним вимогам щодо кандидатських дисертацій, достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи й дає цілісне уявлення про проведене дослідження.

Відзначаючи позитивні сторони дослідження Мороза Володимира Петровича загалом, вважаємо за доцільне уточнити деякі не до кінця з'ясовані, на наш погляд, моменти.

1. У підрозділі 1.1., розкриваючи сутність і структуру базового поняття дослідження – лідерські якості студентів, Ви наводите багато різноманітних структурних моделей досліджуваного феномену, а в результаті зупиняєтеся на п'ятикомпонентній структурі лідерських якостей. Проте, залишається незрозумілим, що стало основою обрання саме цих компонентів (с. 44–45)?

2. На наш погляд, необхідно було б більш чітко встановити відповідність між виділеними в п. 1.1. *групами лідерських якостей* студентів з обґрунтованими в п. 1.3. *організаційно-педагогічними умовами* формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування та визначеними в п. 2.1. *критеріями і показниками* рівня сформованості лідерських якостей студентів.

3. При описанні ходу експерименту в п. 3.1. необхідно було б більше уваги приділити розкриттю взаємодії вищого навчального закладу з інститутами громадянського суспільства у процесі формування лідерських якостей студентів.

Проте, ці зауваження носять уточнюючий характер не знижують науково-практичний рівень дисертаційного дослідження і не впливають на позитивну оцінку роботи загалом.

На підставі зазначеного вище можемо переконливо стверджувати, що дисертаційна робота Мороза Володимира Петровича „Організаційно-педагогічні умови формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі діяльності органів студентського самоврядування” є самостійним та завершеним дослідженням, що має актуальність, наукову новизну і практичне значення для педагогічної науки і практики; повністю відповідає вимогам, висунутим до кандидатських дисертацій у пп. 9, 11–13 „Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри математичного
аналізу та інформатики

Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

Ю. С. Матвієнко

Підпис *Матвієнко Ю.С.*
Засвідчую
Діловод
відділу кадрів *Н.М.Прищеп* Н.М.Прищеп